

Kuramsal Derleme

Fetiş Nesnesinin Fallus ile İlişkisi Üzerine Bir İnceleme

Sevinç ERGÜN^{1*} , Eylül Ceren HEKİMOĞLU¹ , Faruk GENÇÖZ¹ ¹Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Ankara, Türkiye

Makale Bilgisi

Öz

Anahtar kelimeler:

Lacan,
psikanaliz,
perversiyon,
fetişizm,
fallus

Perversiyon yapısının içinde yer alan fetişizm, öznenin kastrasyon kaygısına karşı kendisini savunma yollarından birisidir. Burada babasal işlevin yetersizliği sonucu, annedeki eksikliğin özne tarafından inkârı söz konusudur. Özne, annenin baba tarafından adlandırılmamış eksiğiyle karşı karşıya kaldığında, annenin fallusu olmak ya da olmamak arasında bir seçim yapmak zorunda kalır. Yoğun bir kaygı yaşayan özne, bu durumla baş etmek amacıyla fetiş nesnesini annedeki eksiği kapatmak için bir çözüm olarak kullanır. Fetiş nesnesi, annenin arzusunun bir göstereni olarak işlev görerek annede temelde eksik olan (not have in being) şeyi örter. Böylelikle özne kendisini anneye feda etmekten kurtaracaktır. Diğer taraftan öznenin fetiş nesnesi aracılığıyla kaygısını azaltma girişimi, simgeselde bir fonksiyona sahip olamadığı için geçici bir çözüm olarak kendisini gösterecektir. Dolayısıyla bu durum öznenin cinsel farklılığın kurucusu olan sembolik fallusla hiçbir zaman özdeşim kuramamasına sebep olacaktır. Bu çalışmanın amacı fetiş nesnesi kavramını Lacan'ın arzusunun göstereni olarak nitelediği ve imgesel, simgesel ve gerçek olmak üzere üç farklı şekilde ele aldığı fallus kavramı bağlamında incelemektir.

Abstract

Keywords:

Lacan,
psychoanalysis,
perversion,
fetishism,
phallus

Fetishism, which is included in the perversion structure, is one of the defense mechanisms used by the subject against castration anxiety. Here, as a result of the insufficiency of the paternal function, the subject disavows the lack in the mother. When the subject encounters the mother's lack, which is not defined by the Name-of-the-Father, he is forced to choose whether to be or not to be the mother's phallus. The subject, who is experiencing intense anxiety, uses the fetish object as a solution to compensate for the lack in the mother to cope with this situation. The fetish object functions as a signifier of the mother's desire, covering what is fundamentally lacking (not having in being) in the mother. In this way, the subject will escape from sacrificing himself to the mother. On the other hand, the attempt to reduce the anxiety of the subject through the fetish object will show itself as a temporary solution since it cannot have a function in the symbolic. Therefore, this situation will cause the subject to never be able to identify with the symbolic phallus, that is constructing the sexual difference. The aim of this study was to examine the concept of fetish object in the context of the phallus, that Lacan described as the signifier of desire and that he treated in three different orders such as imaginary, symbolic, and real.

*Sorumlu Yazar, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Üniversiteler, Dumlupınar Bulvarı. 1/6 D:133, 06800 Çankaya, Ankara, Türkiye
e-posta: psk.sevincergun@gmail.com
DOI: 10.31682/ayna.1047639
Gönderim Tarihi (Received): 26.12.2021; Kabul Tarihi (Accepted): 05.04.2022
ISSN: 2148-4376

Giriş

Jacques Lacan klinik yapıları nevroz, perversiyon ve psikoz bağlamında öznenin babasal işlev ile olan ilişkisi üzerinden değerlendirmektedir. Öznenin babasal işlev ile olan ilişkisi ise Oedipal süreçteki fallus olma (*being the phallus*) ve fallus sahibi olma (*having the phallus*) süreçlerindeki konumlanmalarıyla ilişkilidir. Babasal işlevin yetersiz olduğu perversiyonda özne, Baba'nın-Adı'nı tanımamakta (*disavowal*) ve imgesel fallus olarak (*imaginary phallus*) konumlanmaktadır. Nitekim, anne tarafından yutulma riskini de beraberinde getiren bu durum pervert özneyi kaygılandırarak ve özne bu kaygıyla baş edebilmek için alternatif yollar bulacaktır. Bu noktada fetişizmin de pervert öznenin kaygıyla baş etme yöntemlerinden biri olduğu söylenebilir. Bu bağlamda çalışmanın temel amacını fallus ile ilişkisi bağlamında fetişizm mekanizmasının daha iyi anlaşılması oluştururken çalışma kapsamında fetişizm mekanizmasının daha iyi anlaşılabilmesi için özne kurulumu, Oedipal süreç, fallus ve eksik kavramları irdelenecektir.

Özne Kurulumu

Lacanyen teoride gerçek, imgesel ve simgesel olmak üzere üç tür ruhsal düzen karşımıza çıkmaktadır. Bu üç düzlemin birbiri ile oluşturduğu düğüm (*Borromean knot*) özne yapılanması açısından oldukça önemlidir. Bebek, özne olma sürecinde içerisine doğduğu dil tarafından yapılandırılır. Dil toplumsal yasanın kurallarını içermesi bakımından önemli bir rol oynamaktadır (Lacan, 1958/2006). Bebek açısından simgesel düzlemin inşasına dek olan süreçte, gerçek ve imgesel düzlemler karşımıza çıkmaktadır. Gerçek (*real*), bebeğin dünyaya gözlerini açtığı andan itibaren var olan, simgeselde adlandırılmayan deneyimlerin alanıdır. Bu alan, imkansızlığa ve hiçbir zaman sözcüklerle temsil edilemeyecek olana işaret etmektedir (Evans, 1996).

6-18 aylık döneme girildiğinde bebek ilk defa annesi (bakım vereni) tarafından aynada "Bu sensin!" şeklinde bir adlandırılmayla karşı karşıya kalır. O zamana kadar kendisini annesinden ayrı bir varlık olarak görmeyen bebek açısından bu an, aynadaki imgesiyle özdeşleşerek annesinden (bakım vereninden) ayrı bir varlık olduğunu fark ettiği andır. Lacan'ın ayna evresi olarak bahsettiği bu dönemde bebek, imgesiyle özdeşleştiği noktada kendisine yabancılaşır (Lacan, 1949/2006). Bebek, gerçekte bedeni üzerinde yeterince hakimiyet kuramazken, aynada bedenine dair tam ve bütün bir görünüm elde etmekten dolayı büyük bir haz deneyimlemektedir. Ayna evresinde bebeğin egosu ve imgesel düzlem oluşmaya başlar: "İmgesel en başta bütünlük, sentez, özerklik, ikilik ve hepsinden çok benzerlik yanılısamlarından müteşekkirdir." (Evans, 1996).

Çocuğun simgesel düzleme girişi Oedipal süreç bağlamında ele alınacak olursa, Freud'un öğretisini takip eden Lacan'ın bu anlamda ortaya koyduğu üç zaman üzerinden incelenebilir (Lacan, 1957-1958/2020). İlk zamanda, bir üçüncü olarak babasal metaforun¹ henüz açıkça devrede olmadığı, anne, bebek ve annenin arzusunun göstereni olan fallusun oluşturduğu imgesel üçgen karşımıza çıkmaktadır. Lacan'dan önce pre-oedipal evre olarak da bahsedilen bu evre, anne ve çocuk arasındaki salt ikili bir ilişkiye işaret ederken Lacan bu fikre karşı çıkmaktadır (Lacan, 1956-1957/2020). Bu karşı çıkış temelde, her zaman bu ikiliye eşlik edecek bir üçüncü terimin olması zorunluluğuna dayanır. Burada, annenin kendi Oedipal sürecinde karşılaştığı eksiklikle ilişkili bir noktaya vurgu yapılmaktadır. Bu yüzden aslında bu aşamada hiçbir zaman ikili bir birliktelik yoktur, fallus bir üçüncü olarak her zaman anne ile çocuk arasındadır. İmgesel üçgende çocuk, annesinin kendisinin ötesinde bir yere uzanan bakışının sahibini araştırır ve annede eksik olanı bulup onunla özdeşleşmek ister. Burada tüm güçlü niteliklere sahip anneyle yakın bir ilişki söz konusudur. Çocuğun annenin arzusu olmak veya olmamak üzerinden şekillenen temel bir meselesi vardır (Lacan, 1958/2006).

Oedipal sürecin ikinci zamanında, çocuğun anneyi tamamlama hayali, bir üçüncü olarak babasal metaforun devreye girdiği noktada sekteye uğrar. Annesiyle ihtiyaca dayalı dolayimsız bir ilişkiye sahip olan çocuk, ihtiyaçların karşılanması noktasında birtakım yoksunluklar deneyimlemeye başlar (Lacan, 1958/2006). Çünkü bir süre sonra, annesinin bakışının kendisinden başka bir yerlere de yöneldiğini fark edecektir. Çocuğun kendisinin ötesine uzanan bu yer genellikle babaya ait olabildiği gibi, annenin gündelik yaşamdaki bir uğraşına ve işine de ait olarak değerlendirilebilir. Bir üçüncü olarak, babanın annenin söylemi içindeki mecazi varlığı, onun fiziksel varlığından daha önemlidir. Burada anne ve çocuk arasındaki fiziksel yakınlığa bir yasak getiren "Babanın Hayır'ı" (*"No" of the Father*) annenin dilinde kendini gösterdiği ölçüde, onun da tabii olduğu bir yasaya işaret etmektedir (Özkan, 2020). Bu noktadan sonra çocuk, babayı, annenin arzusunun yönlendirildiği bir rakip olarak algılamaya başlar (Evans, 1996). Bu noktadan sonra annenin imgesel fallusuyla özdeşleşme düşüncesi yerini, 'annenin arzuladığını arzulama' düşüncesine bırakacaktır (Lacan, 1958/2006). Annenin arzuladığı kişi olarak babanın varlığı, annenin tüm güçlülüğünü ortadan kaldırması bakımından önemlidir. Fallusla özdeşleşen çocuk, bu hayalinden baba işleviyle birlikte vazgeçebildiği ölçüde kendi öznel gerçekliğini kurma yoluna gidecektir.

¹ Babasal metafor, anne ve çocuk arasındaki enestüez ilişkiye sınır getiren üçüncü bir öge olarak yasanın uygulanmasını ve kastrasyonu sağlayan işleve gönderme yapmaktadır. Burada biyolojik babanın fiziksel varlığından ziyade, annenin söylemi içerisinde yer alan ve iktidarın temsilcisi olarak saygı duyulan simgesel nitelikte bir babadan söz edilir (Evans, 1996).

Oedipal sürecin üçüncü zamanında, fallusun tek sahibi olduğunu ilan eden gerçek baba, çocuğun anneye sahip olma düşlemlerini kesin olarak yasaklar (Lacan, 1955-1956/1997). Baba-nın-Adı (*The Name-of-the-Father*) annenin arzusunu tanımlar ki bu durum çocuğun annenin imgesel fallusu olma (*being the phallus*) hayalinden kesin olarak vazgeçmesine neden olur. Bir miktar jouissance'tan feragat eden çocuk, Baba'nın yasası ile özdeşleşir ve fallus sahibi olma arzusu (*having the fallus*) ile simgesel düzene girer. Baba-nın-Adı, gerçek bir isimden ziyade, annenin arzusunun göstereninin yerine geçen metaforik bir role sahiptir (Lacan, 1958/2006). Bu metafor, bu haliyle annenin söylemi içerisinde yer alan sembolik babanın işlevine dayanmaktadır. Annenin, babanın iktidarına, otoritesine ve gücüne dair söylem ve atıfları buna örnek olarak verilebilir. Çocuğun kastrasyonunu gerçekleştiren babasal metafor, enest yasağına gönderme yapmaktadır: Anneye, 'Çocukla kendini tamamlayamazsın' mesajını verirken; çocuğa da 'Annenin her şeyi olamazsın' demektir.

Böylelikle, kastrasyona uğrayan çocuk için simgesel düzlemin inşası tamamlanmış olur. Tıpkı anne gibi çocuğun da eksik oluşu babasal işlev aracılığıyla onaylanmıştır. Bu onaylanma, annenin arzusunu hangi yollardan karşılayacağını bilemeyen ve fallus olma tehlikesi ile baş başa kalarak kaygılanan çocuk açısından yatıştırıcı bir işleve sahiptir (Lacan, 1958/2006). Kastrasyonla birlikte gelen eksikliğin bilgisi, arzusunun koşulu ve simgesel düzene girişin en temel unsurudur. Simgesel; dilin, kültürün, yasanın ve Başka'nın alanına işaret eden bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Evans, 1996). Simgesel düzlem içerisindeki özne ayrışarak, imgesel fallus olma hayalini tamamen bilinçdışına 'bastırır' (*repression*) ve bölünür. Bu da öznenin yüzünü dış dünyaya çevirmesiyle sonuçlanacak ve eksikliğin kabulüyle birlikte özne açısından arzulamaya dair bir alan açılacaktır. Özne bu noktadan sonra cinsel farklılığın kurucu ögesi olan simgesel fallusla özdeşleşmektedir. Bu özdeşleşme, her iki cinsin de kendi cinsiyetlerini üstlenebilmelerinin koşuludur. (Evans, 1996).

Öznenin klinik yapısı, öznenin Oedipal süreçte hangi aşamada takılı kaldığı ile ilişkilidir. Lacan'ın bahsettiği üç ruhsal yapıdan birisi olan nevrozda, özne babasal işlevin her iki unsuru olan "Babanın Hayır'ı" ve Baba-nın-Adı'nı tanıyarak simgesel düzlem içerisinde yer alır. Eksikle baş etmede arzusunu bastırarak (*repression*) kastrasyona tabi olur. Böylelikle arzusunun göstereni olan simgesel fallusla özdeşim kurarak cinsiyet farklılığını tanır (Lacan, 1956-1957/2020). Psikozda, psikotik özne Oedipal aşamaya hiç geçemez ve Baba-nın-Adı hesaptan düşürülerek (*foreclosure*) özne eksikle başa çıkmaya çalışır (Lacan, 1955-1956/1997). Nitekim, bu durum psikotik öznenin simgesel düzlemde kendisine hiçbir şekilde bir yer edinmemesiyle sonuçlanmaktadır. Perversiyonda ise Baba-nın-Adı, annenin arzusunun göstereni olarak tanınmaz. Pervert özne eksikle inkâr (*disavowal*) mekanizmasını kullanarak baş etmeye çalışır. Bu durum onun yasayı tanımakla birlikte, annenin imgesel fallusu olma

hayalinden vazgeçmemesine, dolayısıyla kastrasyona tabi olmamasına sebep olur. Özne Oedipal sürecin ilk evresindeki anne, çocuk ve imgesel fallustan oluşan üçgen ilişkiyi sürdürme eğilimindedir (Lacan, 1956-1957/2020). Dolayısıyla anneye ve/ya fallusla özdeşim kurarak onun eksikliğini kapatma hayalini devam ettirir. Simgesel fallusla özdeşim kuramayan pervert özne için cinsiyet farklılığı da belirsiz bir düzeyde kalacaktır.

Arzunun Göstereni Olarak Fallus

Başka'nın eksikliğini yani arzusunun göstereni olan fallus, özne kurulumunda da değinildiği üzere klinik yapıların oluşmasında önemli bir role sahiptir. Bu kavram, erkek cinsel organından ziyade bu organın öznenin fantazmındaki yeriyle ve ona özne tarafından yapılan atıflarla ilişkili görünmektedir. Freud çalışmalarında fallustan ziyade biyolojik bir organ olarak penisten söz eder. Bununla birlikte, buradaki penis vurgusunun kimi durumlarda sembolik bir nitelik yüklenerek ortaya koyulması söz konusudur (Evans, 1996). Freud'un "*Anal Erotizmde Örneklendiği Biçimiyle Dürtünün Dönüşümleri*" (*On transformations of instinct as exemplified in anal erotism*) makalesinde yer alan, kadınlardaki penis kıskançlığının çocuk sahibi olmakla bir nebze rahatlatılabileceği ifadesi, bu sembolik niteliğe bir örnek oluşturmaktadır (Freud, 1917/1955). Penis kıskançlığı biyolojik organdan ziyade temsil ettiği güç, iktidar gibi kavramlara olan bir kıskançlık şeklinde simgesel bağlamda da ele alınabilir.

Lacan temel bir gösteren olarak değerlendirdiği fallus kavramına, nesne ilişkilerini ele aldığı Dördüncü seminerinde detaylı olarak yer verir (Lacan, 1956-1957/2020). Özne kurulumunda, Oedipal süreçte öznenin nesneyle ilişkisi açısından önemli bir yer tutan fallus, gerçek, imgesel ve simgesel olmak üzere üç farklı şekilde ele alınmaktadır. Gerçek fallus, biyolojik bir organ olarak penise işaret eder. Küçük Hans örneğinden yola çıkılarak, Oedipal Evre içerisinde yer alan çocuk için gerçek fallusun önemli bir rol oynadığı söylenebilir (Hekimoğlu, 2021). Penis, mastürbasyon sırasında çocuğun cinselliği deneyimlediği gerçek bir organ olarak kendini belli etmektedir.

İmgesel fallus biyolojik nesneden farklı olarak, onun imge boyutunda bir karşılığı (erekte olmuş haldeki bir görüntüsü) anlamına gelmektedir (Swales, 2011). Oedipal sürecin ilk aşamasında anne ve çocuk arasındaki ilişkide üçüncü bir unsur olarak annenin arzusunun göstereni olarak konumlanmıştır. Bu evredeki üçgen ilişki, anne, çocuk ve imgesel fallusun etkileşimini içermektedir. Çocuk, annesinin arzusunun tamamen kendisine yönelik bir arzu olmadığını anladığında, annede eksik olanı bulup yerine koymak, bunu da imgesel fallusla özdeşleşerek yapmak istemektedir. Bu arzu, çocuk tarafından bir zamanlar anneye bir ve bütün bulunduğu ancak sonradan bunun kaybedildiği varsayımından kaynaklanır. Dördüncü seminerinde Lacan, imgesel nesne olarak imgesel fallustan bahseder (Lacan, 1956-

1957/2020). Bu durumda penis imgesinden, kastrasyona tabi olarak öznenin vücudundan ayrılacak kısmi bir nesne olarak söz edilebilir. Babanın anne ve çocuk arasındaki yakın ilişkiye müdahale eden ve bunu yasaklayan bir işleve sahip oluşu, çocuğun eksikliğini fark etmesinin yolunu açacaktır. Annenin arzusunun bir göstereni olarak imgesel fallus, Baba-nın-Adı ile tanımlandığında çocuk kastre olmaktadır (Lacan, 1956-1957/2020).

Çocuğun imgesel fallustan vazgeçtiği ve eksikliği fark ettiği yerde, simgesel fallus, simgesel düzlemle ilişkiyi kuran, yasayla çevrili bir unsur olarak ortaya çıkar. Simgesel fallus, kastre olmuş özne eksik olanın ve aynı zamanda cinsiyet farklılığının bir gösterenidir. Hendrickx'e göre 'kastasyon imgesel fallusun etrafında dönerken; cinsel farklılık sorunu simgesel fallus etrafında dönmektedir' (Hendrickx, 2017). Lacan bu kavramı "Büyük Başka'nın arzusunun göstereni" olarak ifade edecektir. Simgesel fallus özne eksik olanı işaretler (Lacan, 1957-1958/2020). Nasıl ki arzu eksiklikten doğuyorsa özne, yaşamı boyunca kendinde eksik olanı arayacak, bir kez kaybettiğini varsaydığı sonsuz arzuyu tekrar tekrar bulmaya çalışacaktır.

Eksik Kavramı Üzerine

Lacan dördüncü seminerinde eksik kavramına fallusla ilgili bir noktadan değinmektedir (Lacan, 1956-1957/2020). Öznenin gelişim süreci içerisinde eksikliğin üç biçimi, bu biçimlere eşlik eden eksik nesnelere ve eksikliğe aracı olan failer bağlamında değerlendirilir. Eksikliğin üç biçimi kastrasyon (*castration*), hayal kırıklığı (*frustration*) ve yoksunluk (*privation*) olarak ele alınırken; eksik olan nesnelere sırasıyla imgesel fallus, gerçek fallus ve sembolik fallus olarak değerlendirilir. Eksikliğin aracıları konumundaki failer; kastrasyonda gerçek baba, hayal kırıklığında sembolik anne ve yoksunlukta imgesel baba olarak ele alınmaktadır (Lacan, 1956-1957/2020).

Kastrasyon (*castration*), imgesel nesnenin terk edilerek eksikliğin fark edilmesini ve çocuk açısından simgesel düzlemin kapılarının açılmasını sağlar. Babasal işlev sayesinde Başka'ya (anneye) olan arzusunun bilinçdışına bastırılan çocuk, simgeselde bir özne olma yolunda bir miktar jouissance'tan feragat eder. Bu durum, arzuya alan açılması bakımında çok önemlidir. Burada çocuğu kastre eden fail olarak gerçek baba karşımıza çıkmaktadır. Gerçek baba, 'annenin arzusunun nesnesi olduğu müddetçe yasayı ortaya koyan herhangi bir şey tarafından somutlaştırılır' (Hendrickx, 2017). Annenin eksikliği ve dolayısıyla arzulayan bir özne oluşu, babasal işlevin fonksiyonunu yerine getirebilmesi açısından hayati bir öneme sahiptir. Lacan'ın üç farklı aşama üzerinden analiz ettiği Oedipal sürecin ikinci aşamasında vurgu annenin kastrasyonundadır. Şöyle ki ensest yasağına gönderme yapan Baba'nın Hayır'ı ile, annenin aslında fallus sahibi olmadığı imgesel baba tarafından ilan edilir (Evans, 1996).

Annenin eksikliğinin bilgisi, daha önceden çocuk tarafından annede olduğu varsayılan tüm güçlü nitelikleri ortadan kaldıran bir etken olur. Anneden sonra, çocuğun da eksik bir varlık olduğunu kanıtlayan kastrasyon, Oedipal evrenin üçüncü zamanında Baba-nın-Adı'nın devreye girerek annenin arzusunu tanımladığı noktada söz konusu olacaktır. Bu durum, her iki cins açısından da benzer bir şekilde işlemekte ve fallusla kurulan ilişki biyolojik ayırmadan bağımsız olarak oluşmaktadır (Lacan, 1958/2006).

Bununla birlikte kastrasyondan sonra, eksikliğin bir diğer türü olarak hayal kırıklığı (*frustration*) karşımıza çıkmaktadır. Hayal kırıklığının nesnesi gerçek memedir (fallus). Anne ve çocuk arasındaki doyuma dayalı ilişkide, kendi eksiğine hali hazırda boyun eğmiş olan sembolik anne, meme yoluyla gerçekleşen tatmini kesintiye uğratar. Bu durum çocukta imgesel bir hayal kırıklığı yaşanmasına sebep olur. Her ne kadar çocuğun hayal kırıklığının temelinde tatmin edilmemiş fizyolojik ihtiyaçlar olduğu düşünülse de bu durum onun annesinin sevgisine olan talebiyle yakından ilişkilidir (Evans, 1996). Çocuğun fizyolojik ihtiyaçlarının başlangıçta önemli bir yer tuttuğu doğrudur. Ancak bir süre sonra aşk talebi bu ihtiyaçları aşacaktır. Örneğin, anne memesi çocuk açısından besleme işlevinin yanı sıra anne sevgisini simgeleyen daha değerli bir nesne haline dönüşebilecektir. Nesne, ihtiyaca cevap vermesinden ziyade 'simgesel bir hediye' olması açısından önem arz eder (Evans, 1996). Dolayısıyla hayal kırıklığı deneyimi, biyolojik ihtiyacın tatmin olmamasından ziyade anne sevgisinin alıkonulmasından kaynaklanmaktadır demek yanlış olmaz.

Eksikliğin üçüncü bir ögesi yoksunluktur (*privation*). Yoksunluğun nesnesi simgesel fallusken; aracı faili imgesel babadır. Lacan imgesel babayı 'birçok nevrotik deneyimin arkasında olduğu varsayılan korkutucu baba' olarak ifade eder (Hendrickx, 2017). Aslında bu korkutuculuk çocuğun gerçek babaya giydirdiği imgesel maskelerden kaynaklanmaktadır. İmgesel baba, çocuk ve anne arasındaki ilişkiye müdahale eder ve çocukta simgesel nesnenin eksikliğini yaratır. Bu eksiklik babanın yasasıyla ortaya çıkıp çocuğa annenin fallusu olamayacağını ilan ettiğinde onaylanmış olur. Aynı zamanda anneye de çocuğu kendi eksik fallusu yerine koyamayacağı, onunla tamamlanmasının mümkün olamayacağı mesajı verilecektir. Yoksunluk bir anlamda kadının penisinin varlıkta mevcut olmamasıyla ilişkilidir ve bu eksiklik gerçekteki (*real*) bir eksikliğe işaret eder (Evans, 1996). Tamlik, bütünlük gibi kavramlarla da işaret edilen gerçekte bahsedilen bu eksiklik başta çelişkili gibi görünmektedir. Oysa Lacan bu duruma bir açıklık getirerek gerçekte eksiğe yer olmadığını, yoksunluğun 'Gerçek düzende eksiğin sembolikleştirilmesi' olarak değerlendirilebileceğini ifade etmektedir. Bu bağlamda bir şeyin gerçek düzlemdeki eksikliğinden bahsedebilmek için öncelikle onun simgesel düzlemde adlandırılması gerekmektedir. Bu duruma kütüphanedeki eksik kitap örneği verilebilir, bir kitabın eksik olduğu ancak daha önce adlandırılarak simgesel düzlemde

kendine yer bulması ile anlayabiliriz (Lacan, 1956-1957/2020). Dolayısıyla penisin yokluğu düşüncesi de onun orada olmasının gerektiğine dair bilgiden kaynaklanmaktadır.

Tablo 1.

Nesnenin eksiğinin üç türü (The Object Relation: The Seminar of Jacques Lacan: Book IV. 1956-57)

FAIL	EKSİK	NESNE
Gerçek Baba	Hadım edilme (<i>Kastrasyon</i>) <i>Sembolik Borç</i>	İmgesel fallus
Simgesel Anne	Hayal kırıklığı (<i>Frustrasyon</i>) <i>İmgesel Yaralanma</i>	Gerçek fallus
İmgesel Baba	Yoksunluk (<i>Privasyon</i>) <i>Gerçek Delik</i>	Simgesel fallus

Öznenin eksiklikle kurduğu ilişki ve gerçeklikle başa çıkma biçimi, Lacanyen psikanalizin öne sürdüğü üç tür ruhsal yapılanmanın temelini oluşturur. Daha önce de değinildiği gibi babalık işlevinin varlığında öznenin arzusunu bastırarak (*repression*) kastrasyona maruz kalması onu nevrotik bir düzeye taşırken; babalık işlevinin yokluğunda gösteren olarak Baba-nın-Adı'nın hesaptan düşürülmesi (*foreclosure*) özneyi psikotik bir düzeye taşır. Üçüncü bir durum olarak özne, babalık işlevinin yetersizliğinde yasanın boyunduruğuna girmeyi inkâr edecektir (*disavowal*). Öznenin imgesel fallus olma hayalinden vazgeçememesi onu kastrasyonun reddine götürür. Soysal (2018), öznenin yasaya yönelik bu duruşuyla ilgili, "bildiği ama tanımadığı, bilinç düzeyinde bir yalanlama" olarak söz etmektedir. Bu durumda özne perversiyon yapısı içerisinde konumlanır ve eksikliğin inkârı onu arzudan ziyade jouissance'ın peşine düşmeye iter. Başka'dan gelen aşırı bir jouissance vardır. Özne, Başka'nın zevkinin nesnesi olmak isterken buradan aldığı zevkin yarattığı kaygıyla baş etmenin yollarını dener. Bu yüzden pervert yapı içerisinde ele alınan fetişizm Lacan tarafından "kaygıya karşı koruyucu bir işlev" olarak açıklanmaktadır (1956-1957/2020).

Perversiyon

Perversiyon özne kurulumu sürecinde, öznenin inkâr (*disavowal*) mekanizmasını kullanarak eksiklikle başa çıkmaya çalıştığı üç klinik yapıdan birisidir. Özne burada her ne kadar Babanın Hayır'ını kabul ederek dilde yabancılaşmış (*alienation*) olsa da kastrasyonu ve eksikliği inkâr ettiği için hiçbir zaman arzuda ayrışamaz (*separation*). Annenin arzusunun Baba-nın-Adı ile tanımlanmadığı bu durumda, özne annenin sınırlandırılmamış tüm güçlülüğüyle karşı karşıya kalır. Bu durum özneyi Başka'nın jouissance'ının nesnesi konumuna

oturmaya iter ki bu konum, “Başka benden ne istiyor?” sorusuna net bir yanıt bulamamaktan dolayı fazlasıyla kaygı uyandırıcıdır (Hekimoğlu ve Bilik, 2020).

Oedipal sürecin başında annenin imgesel fallusu ile özdeşleşen çocuk, onun arzuladığı tek özne olmak ve onu tamamlamak ister. Ancak çocuğun bu fantezisine rağmen baba, (anne, çocuk ve fallustan oluşan) pre-oedipal üçgene dördüncü olarak müdahale eder ve bu da çocuğun imgesel fallustan vazgeçerek yasaya boyun eğmesiyle sonuçlanır. Bu durumda çocuk imgesel fallustan ayrılıp sembolik fallus (fallik gösteren) ile sembolik bir ilişki kurmaya başlayacaktır. Diğer taraftan, imgesel üçgene müdahale edecek yeterli bir babasal işlevin olmadığı bir durumda pervert yapı ortaya çıkar. Perversiyonda, baba işlevini “-miş gibi görünmeye iten bir anne söylemi” söz konusudur (Gökdemir-Bulut, 2017). Bu söylem babanın varlığını kabul ederken onu bir otorite olarak reddeden bir yaklaşımı içerir.

Arzusunu bastıramayan ve ondan ayrılamayan pervert özne, kendini Başka'nın zevkinin hizmetine sokar. Bu yüzden babayla özdeşim kurmak yerine, anne ve/ya annenin imgesel fallusuyla özdeşim yoluna gidecektir. Perversiyonda başrol kuşkusuz arzudan ziyade jouissance'a aittir. Pervert, Başka'dan gelen yoğun jouissance ile başa çıkmak için çeşitli yollara başvurur. Yasa karşısında alınan -miş gibi bir tavır, öznenin onunla oynamasının önünü açar. Bu oyun ve pervert eylemler sonucunda özne, kendisi üzerinde her zaman müdahale ve kısıtlama işlevi görecektir üçüncü bir kişiyi sahneye davet etmeyi amaçlar. Ancak özne, imgesel fallus olma fantezisinden hiçbir zaman vazgeçemediği için yasaya olan bu çağrı asla sona ermeyecektir. Lacan'ın “Kaygı” Semineri'nde bahsettiği gibi “eksik ancak simgeselin arabuluculuğunda kavranabilecektir” (Lacan, 1962-63, aktaran Gökdemir-Bulut, 2017).

Bir yapı olarak perversiyon Oedipal evredeki özne için annenin kastrasyonunun reddiyle başa çıkabileceği alternatif bir yoldur. Freud'a göre erkek çocuk, annesinin penisi olmadığını fark ettiğinde, annenin baba tarafından kastre edildiğini ve kendisinin de bu tehditle karşı karşıya olduğunu düşünür. Böylece özne, kastrasyon kaygısıyla baş etmenin bir yolu olarak annenin penisinin olmadığı fikrinden uzaklaşır (Freud, 1927/1996). Annenin kastrasyonuna dair inkâr öznenin egosunda bir bölünmeye (*split*) neden olur: Özne annenin penisi olmadığı fikrini kabul ediyor gibi görünse de annenin penisinin olduğu düşüncesinden kendini alamaz. Swales'e göre özne başkalarının, annenin penisi olmadığına dair söylemlerini tekrarlamayı öğrense bile bir açıdan bu bilgiyi hep muhafaza edecektir (Swales, 2011).

Perversiyonda Fetiş Nesnesi

Lacan kastrasyon kaygısını incelerken gerçek bir nesne olarak penise odaklanmak yerine, (Başka'nın arzusunun göstereni olarak) fallus kavramını öne sürer (Evans, 1996). Bu anlamda pervert öznenin amacı eksik olan fallusu (fallus olarak kendisini) anneye geri

vermektir. Fetişizm, bu noktada özneyi annenin fallusu olma kaygısından koruma işleviyle karşımıza çıkar. Her ne kadar Freud öznenin, fetiş nesneyi annenin kayıp penisinin yerine konumlandığını belirtse de (Freud, 1927/1996); Lacan, fetiş nesne ile annenin kayıp fallusu arasındaki söz konusu ilişkinin ancak dildeki gösterenler aracılığıyla anlaşılabilceğini savunur (Lacan ve Granoff, 1956). Bu bağlamda, fetiş nesnesinin annenin fallusuna karşılık gelmesindenense, babalık işlevindeki yetersizliği giderme işlevi gördüğü söylenebilir.

Lacan (1956-1957/2020) Dördüncü seminerde fetiş nesneyi annenin kayıp fallusunun sembolik bir temsilcisi olarak ele alır. Bu nedenle fetişizmde nesne, Baba'nın-Adı'nın ikamesi olarak ortaya çıkmaktadır. Perversiyon yapısına dair olan tüm durumlar (röntgencilik, teşhircilik, mazoşizm, sadizm, fetişizm) babalık işlevindeki yetersizlikten kaynaklanır ve özne bu şekilde yasayı çağırarak, kendini kaygıdan korumaya çalışır. Bununla birlikte Lacan fetişizmi farklı bir yere koymaktadır. "Gösterenin kesiginde algılanan bir nesne olarak her sapkınlıkta temelin fetiş olduğunu" söyleyerek fetiş nesnesinin her türlü perversiyon yapı içerisinde görülebileceğini vurgular. Bu yüzden Lacan'a göre fetişizm, "perversiyonun perversiyonudur" (1956-1957/2020). Burada vurgu, perversiyon yapısı içerisindeki sadizm, mazoşizm, röntgencilik ve teşhircilik gibi diğer durumlarda da öznenin bir fetiş yoluyla perversiyon olabileceğiyle ilgilidir. Başka bir okumayla tüm perversiyon durumlarında eksiğin göstereni olarak imgesel fallusla özdeşim söz konusudur. Özne, tıpkı fetişizmde olduğu gibi eksiğin göstereniyle, mevcut olmayanla (fallus) özdeşim kurarak Başka'nın eksiğini kendisiyle kapatma yoluna gider.

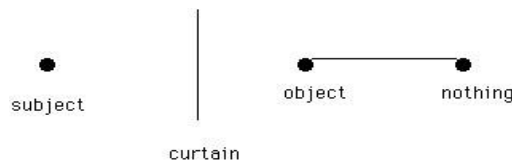
Fetiş nesnenin oluşumu, yoksunluğun imgesel üçgeniyle (*imaginary triangle of privation*) yakından ilişkilidir (Hendrickx, 2017). Fallustan yoksun olan anne için çocuk, fallusa duyulan imgesel bir iştahın temsilcisidir. Çocuk açısından karşı karşıya olduğu fallus olma ya da olmama meselesiyle başa çıkmanın çeşitli yolları vardır. Babanın yasasını ortaya koyan kastrasyon, elbette çocuğun sorununun simgesel çözümüdür. Diğer alternatifler fobi ve fetişizm olarak ele alınabilir. Her ikisi de aynı kaygı çekirdeğinin ürünleri olarak dürtüler ve gerçekliğin izinsiz girişi karşısında koruyucu bir strateji olarak işlev görür (Swales, 2011). Fobi simgesel bir niteliğe sahipken; fetişizm imgesel bir niteliğe sahiptir.

Fetişizmde özne, annenin eksikliğini kendisi ile doldurmaktan ziyade nesne aracılığıyla adlandırmaya böylelikle de anne tarafından yutulma tehdidini ortadan kaldırmaya çalışır (Hekimoğlu ve Bilik, 2020). Anne cinsel farklılığın kurucu ögesi olan simgesel fallustan yoksundur. Lacan, bir annenin her zaman çocuğunun temsil ettiği veya az ya da çok gerçekleştirdiği fallusa sahip olmasını (veya fallusun kendisi olmasını) talep ettiğini söyler (1956-1957/2020). Gelişim sürecinde özne sırasıyla fallus olmak ya da olmamak ve fallusa sahip olmak ya da olmamak gibi sorularla karşılaşır. Böyle bir durumda nevrotik özne simgesel

yasayı kabul ederek fallus olmayı reddeder. Özne, hadım edilmeyi kabul ettiği bu aşamada cinsiyetler arasındaki farklılıkların göstereni tarafından işaretlendiği gerçeğiyle yüzleşmektedir. Bu durum fallusun simgesel düzen içerisinde kadınlarda değil erkeklerde olduğu anlayışının gelişmesine yol açmaktadır (Hendrickx, 2017).

Nevrotikten farklı olarak fetişist özne, yalnızca birinci soru olan fallus olmak (*being f-phallus*) veya olmamak (*not being the phallus*) meselesiyle meşgul olur. Yasanın boyunduruğunda hiçbir zaman ikinci aşamaya geçemediği için de cinsel farklılık onun açısından belirsiz kalır. Fetişizmde özne annenin cinsel organına bir gösteren atanamamasından muzdariptir (Swales, 2011). Bu durum öznenin birbiriyle ters düşen iki bilgiyi aynı anda korumasına sebep olur. Kuşkusuz bu iki bilgi, kadınların bir penise sahip olmadığı algısıyla aslında bir penise sahip oldukları algısıdır. Nasıl ki yoksunluğun yani annede temelde eksik olanın nesnesi simgesel fallusla ifade ediliyorsa eksiği adlandırılmayan fetişist özne için burası erişime kapalı bir bölge olarak kalacaktır.

Fetişizmde sembolik fallusun işlevi ancak perde aracılığıyla öne çıkmaktadır. Dördüncü seminerde Lacan, fetişizmin altında yatan mekanizmayı açıklamak için “Perde Şeması”ndan (*Schema of the Veil*) bahseder (1956-1957/2020) (bkz. Şekil 1). Bu şemada ortada bir perde vardır. Özne perdenin solundayken nesne sağda yer alır. Nesnenin ötesinde, annenin eksikliğine gönderme yapan 'hiçbir şey' (*nothing*) vardır. Perde üzerinde izdüşümü gerçekleşen fetiş nesne, annedeki bu eksikliği kapatacak bir işleve sahiptir. Elbette fallik gösteren, fallustur. Perde kaldırılırsa fetişist özne Başka'nın tanımlanamayan eksikliğiyle karşılaşacaktır. Bu durumda özne, herhangi bir anlam veremediği Başka'nın arzusu karşısında büyük bir endişe yaşayacaktır (Hendrickx, 2017).

Schema of the Veil

Şekil 1. Perde şeması (*Schema of the veil*)

Freud “Fetişizm” (*Fetishism*) adlı makalesinde, fetiş nesnesinin annede eksik olan bir şeyin yerine getirilmiş bir ikame olmasından bahsederken (1927/1996); Lacan bu konuyla ilgili olarak meselenin gerçek fallustan ziyade simgesel fallusla ilişkisine odaklanacaktır (1956-1957/2020). Simgesel fallus, simgesel düzen içerisinde kadının fallusa doğrudan erişiminin olmadığı gerçeğini gün yüzüne çıkaran ögedir. Kastrasyona tabi olarak fallus olmamaya razı

olmuş nevrotik özne, ikinci aşamada cinsel farklılığın simgesel fallus aracılığıyla işaretlenmiş olduğu gerçeğiyle yüzleşir. Diğer taraftan fetişist özne açısından ikinci aşamanın yolları çoktan kapanmıştır. Çünkü fetişist özne için annenin arzusu Baba-nın-Adı ile tanımlanamamıştır. Bu da onun, Başka'da eksik olan şeyle özdeşleşme meselesine takılıp kalması sonucunu doğurur. Fetiş nesnesi, “nesnenin ötesinde olan ama dile getirilmesi olanaksız bir eksikliğin şahitliğini yapan bir temsilci olarak taşlaşırılır” (Hendrickx, 2017).

Fink'in Fetişizm Vakası: “W”

Bruce Fink tarafından 2003 yılında yayınlanan “W Vakası”, fetişizme dair zengin bir içerik sunması açısından bu çalışmada örnek olarak kullanılmıştır. Kırklı yaşlarında bir erkek olan W, Fink'le dört yıllık bir analiz sürecine girmiştir. Analize başlama sebepleri arasında intihar düşüncelerini içeren depresyon süreçleri yer almaktadır. Bununla birlikte cinsel partnerleriyle bir iktidarsızlık sorunu yaşaması ve masturbasyon yapamaması gibi semptomlara da sahiptir. W'nin konuşmaktan oldukça rahatsız olduğu çizme fetişi (*boot fetish*), analiz sürecinin ilerleyen zamanlarında gün yüzüne çıkarak tedavide önemli bir yer kaplamıştır. W'nin hikayesine bakıldığında, diğer tüm fetişizm vakalarında olduğu gibi babasal işlevin yetersizliği ve cinsiyet farkının inkârı göze çarpar. Fetişizm, annenin arzusunun göstereninin belirsiz olduğu bir durumda yaşanan yoğun kaygıya karşılık bir baş etme mekanizması olarak ortaya çıkmıştır.

W yaklaşık beş yaşlarındaiken anne ve babasının bir tartışması sırasında babasının eski evliliğini sonlandırmamış olduğunu öğrenir. Kendisinin gayrimeşru bir çocuk olduğuna dair edindiği bu bilgi onun açısından, ‘Baba-nın-Adı’nın sembolik değerini azaltan’ bir duruma yol açar (Swales, 2011). Zira annesinin ve babasının birlikteliğinin simgeselde yeri yoktur. Bu olay W'nin babasına karşı iğrenme ve küçümseme duyguları beslemesine sebep olmuştur. W'nin babası bu durumdan şikâyet etmekle birlikte herhangi bir çözüm arayışına girmez. Aksine W ile “hanım evladı”, “muhallebi çocuğu” diyerek dalga geçer. Bununla birlikte babasının W'den bahsederken İngilizce'de kadın veya erkekleri belirtmek için kullanılan o (*he veya she*) yerine, cansız varlıklar, bitki veya hayvanlar için kullanılan o (*it*) ifadesini kullanması dikkat çekicidir. Bu durum W'nin babasıyla özdeşleşmediğini düşündürürken W babasından uzaklaşarak annesine daha yakın olmaya başlar. Bu aynı zamanda maskülenlikten feminenliğe doğru bir yönelişi de sahnelemektedir (Swales, 2011). W hayatının ilerleyen aşamalarında homoseksüel eylem ve fantezilerle haşır neşir olur.

Tıpkı Küçük Hans vakasında olduğu gibi bebeklerin nereden geldiğini ve kadın ile erkek arasında nasıl bir farklılık olduğunu merak eden W'nin de annesine bu sorularını yönelttiği bilinmektedir. Fink'e (2003) göre annesinin belirsiz cevapları W'nin fetişizminin başlangıcı

sayılabilir. W'nin annesi, bebeklerin 'özel bir açıklık'tan (*special opening*) geldiğini ifade eder. Belirsiz bir ifade olan 'özel açıklık' W tarafından popo (*butt*) olarak yorumlanır. Bu yoruma dair onayı da annesi tuvaleti kullandıktan sonra orada gördüğü adet kanıyla kendi kronik kabızlık sorunu sonucu oluşan kanı karşılaştırdığı zaman bulacak, poponun özel açıklık olduğu sonucunu çıkaracaktır zira annenin cinsel organı işaret etmek için kullandığı sözcük kadına veya erkeğe dair hiçbir ayrımı içermemektedir. Bu olayla birlikte W'nin iki kız arkadaşının kadın ve erkek arasındaki farka dair söyledikleri de cinsiyet farklılığının belirsizliğini sürdürmesine katkıda bulunur. Kadınların iki, erkeklerinse tek "baş parmağı" olduğuna dair yapılan açıklama W için niteliksel bir ayırmadan ziyade niceliksel bir ayrıma işaret etmektedir (Swales, 2011).

W'nin fetiş nesnesi olarak özellikle çizmeyi seçmiş olmasının hikayesi ise gösterenler zinciri ile yakından ilişkilidir (Fink, 2003). Örneğin 'özel açıklık' (*special opening*) olarak yorumladığı popo kelimesi İngilizce'de "butt" sözcüğüyle ifade edilir ki bu sözcük ses ve okunuş açısından çizme yani İngilizce ifadesiyle "boot" sözcüğüne oldukça yakındır. Bununla birlikte W analizinde, yakın çevresinde erkek cinsel organı için kök anlamına gelen İngilizce "root" kelimesinin kullanıldığından bahsetmektedir. Bu da yine "boot" kelimesiyle ses açısından benzerlik göstermektedir. Annesinin memeler için sıkça kullandığı İngilizce "boobs" sözcüğünün de bir gösteren olarak fetişin oluşumundaki yeri Fink (2003) için oldukça dikkat çekicidir. Bununla birlikte fetiş seçimi bağlamında, cinsel organ anlamına gelen "genitalia" kelimesinin içerisinde "italia" yı hecelerini barındırması ve İtalya'nın haritada bir çizme görünümünde oluşu çizme fetişinin oluşumunda dikkat çekici başka bir ayrıntı olarak değerlendirilmektedir. Sözcüğün İtalyanca okunuşu olarak belirtilen 'Italia', W'nin küçüklüğünde öğrendiği bir telaffuz olarak vakada vurgulanmaktadır (Fink, 2003).

Bununla birlikte gösterenler zinciri ile olan ilişkisi bağlamında W'nin babasının, çizme fetişine olan katkısı oldukça önemlidir. W'nin analiz sürecinde bahsettiği üzere babasının siyah ve parlak çizmelere olan merakı bilinen bir durumdur. Küçüklüğünde bir gün babası W'yi kapının arkasına geçip korkuttuğunda, o sahneye dair aklında babasının siyah ve parlak çizmeleri kalmıştır. Bunun dışında W bir keresinde babasının kız kardeşini siyah çizmesinin üzerine oturarak at binme oyunu oynattığını hatırlamıştır. Kız kardeşinin yanlışlıkla çizmesine çarpmasının babasını çok sınırlendirdiğini ifade etmiştir. Bu bağlamda çizme aynı zamanda W'nin babası ile ilişki olmakta ve bu nesne seçimi ile W aynı zamanda babayı, bir nevi yasayı çağırılmaktadır. Fink ise bu durum için 'çizme ve kadın cinsel organı arasında kurulan bağlantının kökeninin burada olabileceğini ve bunun da kız kardeşinin babasının çizmelerinin iki yanına oturmaktan zevk alıyor gibi görünmesiyle ilgili olduğu yorumunu yapmaktadır (Fink, 2003).

W'nin annesiyle olan ilişkisi oldukça yakın bir niteliğe sahiptir. Annesinin tutum ve davranışları W'ye ve onun penisine sahipmişçesine bir yaklaşım sergilediğini düşündürmektedir. Öyle ki W'nin iktidarsızlık ve mastürbasyon yapmayla ilgili yaşadığı zorlanmanın doğrudan annesiyle olan bir anısıyla ilişkisi olduğu analiz sırasında ortaya çıkmıştır. W ergenliğinin başlarında mastürbasyon yapmaya ilk başladığı zamanlarda, bir gün annesi odasına girerek eliyle W'nin ateşini ölçmüş ardından da eliyle onun erekte olmuş penisine dokunduktan sonra odadan ayrılmıştır. W, o gün mastürbasyonu bitiremediğini ve takip eden süreçte uzun bir zaman hiç mastürbasyon yapamadığını ifade etmiştir. W'nin annesinin kendisiyle ilgili olmayan her türden zevk ve eylemlere yönelik W'ye engeller koyması söz konusu olmuştur.

W açısından ayrışmaya katkı sağlayacak bazı faktörlerin yetersiz olduğu görülmektedir. Böyle durumlarda, çocuk ve anne arasındaki yakınlığa bir sınır getirecek ikinci Başka'nın daha güçlü olması gerekir (Swales, 2011). W'nin babası annesi tarafından gerçek bir erkek olarak nitelendirilmemektedir. Diğer taraftan, anne açısından gerçek bir erkek ve güçlü bir figür olarak kendi babası öne çıkar. Dedesinin de siyah çizmeleri olduğunu ifade eden W, ilk mastürbasyonunu dedesinin çizmeleri üzerinde yaptığını eklemiştir. Burada kendisiyle annesi arasına giren çizme fetişinin, W'nin babasından ziyade güçlü bir figür olarak annesinin babasını temsil ediyor oluşu söz konusudur. Bu bağlamda daha önce de belirtildiği gibi babanın gerçek babadan ziyade, simgesel işlevinin olması önemli olduğu söylenebilir. Swales'e göre çizme fetişinin W açısından iki temel işlevi: W'nin annesi karşısında kendisi ve penisini temsil edecek bir ikame oluşu ve aynı zamanda cinsel farklılığa dair olan belirsizliğin bir temsilcisi oluşudur (Swales, 2011). Çizme fetişisi Baba-nın-Adı göstereni olarak geçici bir sembolik işlev yüklenmiştir. Bu da W'nin annesinin imgesel fallusu olmasını ve kendisini ona feda etmesini bir ölçüde engellemiştir.

Fink, W'nin annesinin bir penise sahip olduğuna dair inancından söz etmektedir (Fink, 2003). Daha önce de bahsedildiği gibi W'nin cinsel farklılıklar konusunda kafası karışıktır. Kız kardeşini küçük yaşlarda gördüğünde bile ne annesi ne de babası tarafından kadın cinsel organına dair herhangi bir adlandırma yapılmamıştır. Dolayısıyla bu da W'nin kadınların penisinin eksik olduğu sonucuna varmasına sebep olur. W'nin durumunda, Freud'un erkek çocuğun kadın cinsel organıyla ilk karşılaşma anında yaşadığını söylediği kastrasyon tehdidi onay bulmuş olur (1927/1996). Çizme fetişisi hem kadın hem de erkek cinsel organına dair benzerlikler içermesi sebebiyle cinsiyete dair belirsizliği temsil etmektedir. Bu temsiliyet W açısından yaşanan yoğun endişeyle başa çıkmanın önemli bir yolu olmuştur.

Sonuç

Fallus kavramı, fetişizmi Lacancı terimlerle anlamak açısından önemli bir yere sahiptir. Lacan dördüncü seminerde fallusu gerçek, imgesel ve simgesel olmak üzere üç farklı şekilde ele alırken; nesnedeki eksikliğin üç türünü de (kastrasyon, frustrasyon, privasyon) fallusla ilişkili bir noktadan incelemektedir (1956-1957/2020). Lacan'ın bu yaklaşımı eksiklikle baş etme yöntemlerinden biri olan fetişizmin oluşumuna ve işleyişine dair ışık tutar. Fetiş nesnesini, annenin eksik penisinin bir ikamesi olarak ele alan Freud'un aksine Lacan, terimin sembolik işlevine işaret ederek kayıp “fallus”tan bahseder: Hem cinsel farklılığın birincil ögesi olarak hem de Başka'nın arzusunun göstereni olarak fallus.

Fetişizmde özne, annenin kayıp fallusundan ve sınırlandırılmamış tüm güçlülüğünden muzdariptir. Çünkü simgesel düzende Babanın yasasıyla tanımlanmamış bir eksiklik söz konusudur. Bu durum gücün ve otoritenin sembolik temsilcisi olan babanın annenin söylemi içinde yer almamasından kaynaklanır. Çocuğa, “annenin fallusu olamazsın” derken; anneye de “çocuğu kendine bir fallus olarak alamazsın” mesajını verecek bir baba ortada yoktur. Dolayısıyla bu durum, anne ve çocuk arasındaki yakın ilişkiye bir sınır gelmemesiyle sonuçlanacaktır. Başkanın kendisinden nasıl bir beklentisi olduğunu kestiremeyen özne, “annenin imgesel fallusu olmak ya da olmamak” sorularıyla meşgul olur.

Bu soru, ilk defa imgesel ilişkilerin ön planda olduğu Oedipal evrenin ilk zamanında karşımıza çıkmaktadır. Çocuk, anne ve imgesel fallustan oluşan Pre-Oedipal üçgen, babasal işlevin yetersizliği nedeniyle Oedipal dörtlüye evrilemez. Başlangıçta imgesel fallusla özdeşleşme fantezisine sahip olan çocuk, (tıpkı Küçük Hans'ın çocuksu masturbasyonunda görüldüğü gibi) gerçeğin araya girmesiyle büyük bir kaygı yaşar. Nevrotik özne kastrasyonun koruyuculuğunda fallus olmayı reddederken; pervert özne tam tersi şekilde bir yapılanma söz konusu olur. Pervert özne özdeşim nesnesi olarak babayı almak yerine; anne ve annenin imgesel fallusu arasında devinimler yaşar (Evans, 1996).

İmgesel fallusla özdeşleşmek, öznenin kendisini veya penisini annesinin hizmetine vermesiyle sonuçlanacağından oldukça kaygı uyandırıcıdır. Fetiş nesnesi bu anlamda, özneyi kendisini anneye feda etmekten kurtaran bir yardımcı rolündedir. Annenin eksikliğini örten, onu geçici olarak tanımlayan bir işleve sahiptir. Fetiş, annenin kayıp fallusunun göstereni olur. Diğer taraftan, fetişist için fallus olma fikrini reddedip simgesel düzen içerisinde yer almak hiçbir şekilde söz konusu olamaz. Çünkü fetiş nesnesi geçici ve imgesel bir çözüm olarak karşımıza çıkar. Simgeselin anahtarı olan Babanın yasasının fetişist için bir geçerliliği yoktur. Bu nedenle nevrotiğin durumunda, öznenin sembolik fallus tarafından işaretlenen cinsel

farklılıkları tanınması fetişist için asla gündeme gelmeyecektir. Bu yüzden ki fetişist özne, annenin bir penisi olduğu fikrini sonsuza dek sürdürür.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı:

Birinci yazar %50 oranında, ikinci yazar %30 oranında ve üçüncü yazar %20 oranında katkıda bulunmuştur.

Çıkar Çatışması Beyanı:

Yazarlar çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek Beyanı:

Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Etik Kurul Onayı:

Bu derleme çalışmasında etik izin gerekmemektedir.

Kaynakça

- Evans, D. (1996). *An introductory dictionary of Lacanian psychoanalysis* (1. Basım). London: Routledge.
- Fink B. (2003). The use of Lacanian psychoanalysis in a case of fetishism. *Clinical Case Studies*, 2(1), 50-69. <https://doi.org/10.1177/1534650102239088>
- Freud, S. (1955). On transformations of instinct as exemplified in anal erotism (J. Strachey, Çev.) İçinde A. Smith (Ed.) *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume XVII* (ss.125-134). London: Hogarth Press. (1917)
- Freud, S. (1996). Fetishism (J. Strachey, Çev.). İçinde A. Smith (Ed.) *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume XXI* (ss.147-157). London: Hogarth Press. (1927)
- Gökdemir-Bulut, B. P. (2017). Lacanyen bakış açısından pervert yapı kavramı ve terapötik öneriler. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 4(1), 26-38.
- Hekimoğlu, E. ve Bilik, M. (2020). Freud'dan Lacan'a kaygı. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 7(3), 336-367. <https://doi.org/10.31682/ayna.761464>
- Hekimoğlu, E. (2021). Fobi ve küçük Hans vakası. İçinde T. Gençöz (Ed). *Freud'dan Lacan'a Vaka İncelemeleri: Cilt 1*. (ss. 151-159). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Hendrickx, D. (2017). *Freud and Lacan on fetishism and masochism/sadism as paradigms of perversion* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Ghent Üniversitesi: Hollanda.
- Lacan, J. ve Granoff, W. (1956). Fetishism: The symbolic, the imaginary and the real. İçinde Sandor Lorand (Ed). *Perversions: Psychodynamics and therapy* (ss. 256-276). New York: Gramercy Books.
- Lacan, J. (1997). *The Psychoses: The seminar of Jacques Lacan. Book III* (R. Grigg, Çev.). New York, NY: W. W. Norton & Company. (1955-1956).
- Lacan, J. (2006). Signification of the phallus (B. Fink, Çev.). İçinde *Écrits: A Selection* (ss.215-222). NY: Norton & Company. (1958)
- Lacan, J. (2006). The mirror stage as formative of the function of the I as revealed in psychoanalytic experience (B. Fink, Çev.). İçinde *Écrits: A Selection* (ss.146-178). NY: Norton & Company. (1949)
- Lacan, J. (2020). *The object relation: The seminar of Jacques Lacan. Book IV* (A. Price, Çev.). Cambridge, UK: Polity Press. (1956-1957)
- Lacan, J. (2020). *Formations of the unconscious: The seminar of Jacques Lacan. Book V* (R. Grigg, Çev.). UK: Polity Press. (1957-1958)
- Özkan, A. (2020). Lacanyen yaklaşımda yeni ruhsal yapılanmalar ve vaka tartışması. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 7(3), 297-314.
- Soysal, Ö. (2018). Sapkınlıklara giriş. İçinde *Suret Psikokültürel Analiz Dergisi: Sapkınlık*, 10 (ss.83-106). İthaki Yayınları.
- Swales, S. (2011). *Neurosis or perversion? A Lacanian psychoanalytic diagnostic and clinical approach to the treatment of paraphilia at a forensic outpatient setting: A case study and exegetical method* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Duquesne Üniversitesi, Amerika Birleşik Devletleri.

An Investigation on the Relation of the Fetish Object with the Phallus

Summary

Neurosis, psychosis, and perversion, which are the three psychic structures put forward by Jacques Lacan, are shaped on the basis of paternal function in the process of subject construction. In the presence, absence or insufficiency of the paternal function, the subject's relationship with the phallus, which is the signifier of the mother's desire, will also differ. Phallus is a concept that emerges in the Oedipal phase and is handled by Lacan in three different ways as imaginary, symbolic and real phallus (Lacan, 1955-1956/2020). These variants of the phallus are examined from a point of view related to the three forms of lack as frustration, castration, and privation, which provides important information about the formation process of clinical structures. Castration, as one of these forms, is the basic condition for the subject to enter the symbolic order and is possible with a sufficient paternal function in the third time of the Oedipal stage.

In order to understand the position of the subject in the context of castration and the different ways of relating to the phallus, the three times of the Oedipal phase can be examined. In the first time, the imaginary phallus stands out as a third in the mother-child relationship, pointing out to the mother's lack. The child, who dreams of completing his mother's lack, will identify with the imaginary phallus and pursue this dream. However, this dream of the child is interrupted in the second time when the Father's No intervenes and imposes the incest prohibition. The third time is a time of castration as the Name-of-the-Father defines the mother's desire. This results in the child giving up on the dream of being the mother's imaginary phallus and identifying with the symbolic phallus. This identification is also important in terms of making sense of the difference between sexes for the child.

In the pervert structure, while the subject recognizes the-Father's-No, he disavows the Name-of-Father. Here, the relationship with the law is handled on an "as if" ground, indicating the subject's denial of being subject to castration in the absence of paternal function. This results in the subject being unable to let go of the dream of being the imaginary phallus of the mother, which he had in the first stage of the Oedipal stage, and unable to find a place for himself in the symbolic. For the pervert subject who cannot identify with the symbolic phallus, the gender difference remains at an indeterminate level, which will cause the subject to try to return the missing phallus to the mother. Pervert is "the one who dedicates himself to plugging the hole in the Other" (Soysal, 2018). Here the mother as Other is primarily a phallic mother in whom the omnipotent qualities ascribed to her by the subject are not hindered by an

adequate paternal function. This turns into a source of intense anxiety for the subject, who is threatened with sacrificing himself to her and being swallowed in the face of the mother's desire.

At this point, fetishism emerges as a tool that comes to the aid of the subject who is worried about the mother's desire. Instead of being the mother's phallus which is unnamed by the father, the subject places this fetish object between himself and his mother's desire. The fetish object is, as it were, an imaginary solution found by the subject to describe the mother's desire, rather than the signifier of the Name-of-Father. This solution will save the subject from sacrificing himself to the mother and will reduce his anxiety a bit. On the other hand, since the object cannot have a symbolic function, it will show itself as a temporary solution for the subject. For the fetishist subject, who can never identify with the symbolic phallus, the difference between male and female genders will remain unclear.